Türkistan'dan Türkiye'ye Uzanan Süreçte Türklerin Sosyal Yaşamları, Ekonomik Faaliyetleri (İkta ve Ahîlik) ve Bilim-Sanat Hayatı

Büyük Selçuklu ve Türkiye Selçuklu devletlerinde uygulanan toprak yönetimini (mîrî arazi, ikta, vakıf) ve ikta sisteminin faydalarını analiz eder. · Anadolu'nun kalkınmasında Ahîlik teşkilatının, Bacıyân-ı Rûm'un, kervansarayların ve devlet sigortacılığının rolünü açıklar. · 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam dünyasında gelişen medrese eğitimini, bilim insanlarını, mutasavvıfları ve mimari eserleri değerlendirir.

HATIRLAYALIM

- Mîrî arazi Has, İkta, Mülk ve Vakıf olarak ayrılır; İkta sistemiyle hazineden para çıkmadan atlı sipahi ordusu yetiştirilir ve üretim sürer.
- Ahi Evran Ahîlik teşkilatını, Fatma Bacı Bacıyân-ı Rûm'u kurmuştur; kervansaraylar ve devlet sigortacılığı uluslararası ticareti geliştirmiştir.

1 EŞLEŞTİRME

Selçuklu dönemine ait ekonomik ve sosyal kurumları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

SELÇUKLU TOPRAK YÖNETİMİ (MÎRÎ ARAZİ)

Has Arazi	İkta Arazi	Mülk Arazi	Vakıf Arazi
Hükümdar ve hanedana	Maaş + Atlı sipahi askeri	Özel mülk topraklar	Medrese ve darüşşifaya

c 1. İkta Sistemi

b 2. Ahîlik Teşkilatı

a 3. Bacıyân-ı Rûm

a) Fatma Bacı öncülüğünde kurulan dünyanın ilk kadın meslek ve dayanışma teşkilatı

b) Ahi Evran tarafından kurulan, fütüvvet ahlakına dayalı esnaf ve zanaatkâr birliği

c) Vergi geliriyle maaş ödenen ve atlı asker (sipahi) yetiştirilen toprak sistemi

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

1040-1299 dönemi Türk-İslam tarihiyle ilgili ifadeleri Doğru/Yanlış olarak belirleyiniz.

ŞEHİR EKONOMİSİ VE SİVİL TEŞKİLATLAR

Ahîlik Teşkilatı	Bacıyân-ı Rûm	Fütüvvet Ahlakı
Kurucusu: Ahi Evran	Kurucusu: Fatma Bacı	Şed kuşatma töreni
Mesleki-ahlaki eğitim, narh	İlk kadın üretim teşkilatı	Kalite ve tüketici hakkı

	D	Y
Anadolu'da inşa edilen ilk medrese Tokat-Niksar'daki Yağıbasan Medresesi'dir.	☑	☐
Büyük Selçuklu ve Türkiye Selçuklu saraylarında resmi yazışma dili yalnızca Türkçedir.	☐	☑
Ömer Hayyam başkanlığındaki heyet güneş yılı esaslı Celâlî Takvimi'ni hazırlamıştır.	☑	☐
Kervansaraylar ticaret yollarında kervanların güvenliğini ve konaklamasını sağlamıştır.	☑	☐

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Selçuklularda hazineden para çıkmadan komutan maaşlarının ödendiği ve atlı asker yetiştirilen sistem hangisidir?

İKTA ARAZİ İLE VAKIF ARAZİ FARKI

İkta Sistemi (Askerî ve İdari)	Vakıf Sistemi (Sosyal ve Kültürel)
Vergi geliriyle komutan maaşı ödenir	Alınıp satılamaz; geliriyle medrese,
Atlı ikta askeri (sipahi) yetiştirilir	darüşşifa ve imarethane yaşatılır

(A) İkta Sistemi
(B) Vakıf Sistemi
(C) Narh Sistemi
(D) Lonca Sistemi

4 KISA CEVAP

Türkiye Selçuklularının eşkıya veya korsan saldırısına uğrayan tüccarların zararını hazineden karşılaması neyin göstergesidir?

ULUSLARARASI TİCARET TEDBİRLERİ

Liman Fetihleri ve Kervansaraylar	Dünyada İlk Devlet Sigortacılığı
Antalya, Sinop, Alanya, Suğdak fethi	Eşkıya/korsan saldırısına uğrayan
Kervansaraylarda 3 gün ücretsiz konaklama	tüccarın zararı hazineden karşılandı

Dünya tarihinde ilk kez 'devlet sigortacılığı' uygulamasını.

5 TABLOYU TAMAMLA

1040-1299 dönemi bilim, kültür ve mimari eserlerini gösteren tablodaki boşlukları tamamlayınız.

Kişi / Eser / Kurum	Devlet / Beylik / Şehir	Tarihsel Önemi ve Özelliği
Nizâmiye Medreseleri	Büyük Selçuklu (Bağdat)	**Nizâmülmülk kurdu; Gazâlî müderrislik yaptı**
El-Cezerî	**Artuklular (Diyarbakır)**	Sibernetik ve robotik biliminin kurucusu
Gevher Nesibe Darüşşifası	Türkiye Selçuklu (Kayseri)	**Anadolu'daki ilk tıp okulu ve hastane (1206)**
Divriği Ulu Camii	**Mengücekliler (Sivas)**	UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki şaheser

6 SIRALAMA

Ahîlik teşkilatında bir gencin mesleğe adım atmasından usta olup esnaf denetimine katılmasına kadar geçen süreci sıraya diziniz.

AHÎLİKTE MESLEKİ EĞİTİM BASAMAKLARI

1. Yamak / Çırak	2. Kalfalık	3. Şed Kuşatma	4. Kalite Denetimi
İş ahlakını öğrenme	Zanaat ustalığı kazanma	Ustalığa geçiş töreni	Narh ve dürüst ticaret

2 Mesleğin inceliklerini öğrenerek kalfalık basamağına yükselmesi

3 Ahî şeyhi huzurunda yapılan 'şed kuşatma töreni' ile ustalığa geçip dükkân açması

4 Üretilen malların kalitesini ve fiyatları (narh) denetleyerek tüketici hakkını koruması

1 Gencin yamak ve çırak olarak bir ustanın yanında iş ahlakı (fütüvvet) eğitimi alması

7 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları uygun tarih kavramlarıyla tamamlayınız.

Karamanoğlu | kurgan | kümbet | mîrî

1. Selçuklularda mülkiyeti devlete ait olan topraklara **mîrî** arazi denirdi.
2. 13 Mayıs 1277'de yayımladığı fermanla Türkçeyi resmi dil ilan eden bey **Karamanoğlu** Mehmet Bey'dir.
3. Selçuklu mimarisinde devlet büyükleri için yapılan çadır biçimli anıt mezarlara **kümbet** denir.

8 EŞLEŞTİRME

Anadolu'nun kültür ve bilim hayatına yön veren şahsiyet ve eserleri eşleştiriniz.

ANADOLU MİMARİ VE KÜLTÜR MİRASI

Yağıbasan Medresesi	Gevher Nesibe (1206)	Divriği Ulu Camii	1277 Türkçe Fermanı
Anadolu'da ilk medrese	İlk tıp okulu / darüşşifa	Mengücekli UNESCO eseri	Karamanoğlu Mehmet Bey

b 1. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

c 2. Hacı Bektâş-ı Velî

a 3. Yunus Emre

a) Hoca Ahmed Yesevî geleneğini duru Türkçe ilahilerle sürdüren halk şairi

b) Hoşgörü felsefesini anlattığı 'Mesnevî' eseriyle tanınan mutasavvıf

c) 'Makâlât' adlı eseriyle Anadolu'nun İslamlaşmasında rol oynayan mutasavvıf

9 ÇOKTAN SEÇMELİ

Artuklular döneminde Diyarbakır'da yaşamış, su saatleri ve otomatlar tasarlamış sibernetik kurucusu bilgin kimdir?

BİLİM İNSANLARI VE MEDRESELER

Nizâmiye Medresesi	Ömer Hayyam	El-Cezerî (Artuklu)
Vezir Nizâmülmülk (1067)	Astronomi ve Matematik	Kitâbü'l-Hiyel eseri
Müderris: İmam Gazâlî	Celâlî Takvimi (Güneş yılı)	Sibernetik ve robotik öncüsü

A Ömer Hayyam
B El-Cezerî
C İmam Gazâlî
D Kaşgarlı Mahmud

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

13. yüzyılda Ahi Evran tarafından kurulan Ahîlik teşkilatının görevleri arasında aşağıdakilerden hangisi YER ALMAZ?

A Usta-kalfa-çırak ilişkisiyle mesleki eğitim vermek
B Malların kalitesini ve fiyatlarını (narh) denetlemek
C Yabancı devletlerle siyasi barış antlaşmaları imzalamak
D Esnaflar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak

11 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarından yararlanarak kavramları yazınız ve devlet büyükleri için yapılan çadır biçimli anıt mezarı bulunuz.

Ticaret yollarında kervanların konakladığı anıtsal yapı	K E R V A N S A R A Y
Ahîlik teşkilatının dayandığı cömertlik ve dürüstlük ilkeleri bütünü	F Ü T Ü V V E T
Selçuklularda yükseköğretim yapılan eğitim kurumu	M E D R E S E
Anadolu Bacıları teşkilatının özgün adı (...-ı Rûm)	B A C I Y A N
Ahi Evran'ın kurduğu esnaf teşkilatının ilk üç harfi (AHİ) veya 'Kardeşlik' kökü	A H İ E V R A N
Vergi geliriyle atlı asker yetiştirilen Selçuklu toprak sistemi	İ K T A

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:
KÜMBET

12 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Moğol istilası sürecinde Anadolu toplumunun ayakta kalmasında Ahîlik teşkilatı ve mutasavvıfların rolünü açıklayınız.

MOĞOL İSTİLASINA KARŞI ANADOLU BİRLİĞİ

Ahîlik ve Bacıyân-ı Rûm'un Rolü	Mutasavvıfların Manevi Rolü
Ekonomik düzeni ve üretimi korudu	Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektâş-ı Velî
Şehir savunması ve dayanışma sağladı	Hoşgörü ve kardeşlikle birliği korudu

Ahîler şehirlerde üretimi, dayanışmayı ve güvenliği korumuş.

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.